

РОЗРОБКА НОВОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ Й СТРАТЕГІЇ ЇЇ ПРОВЕДЕННЯ

Анотація. *Визначено функції державного управління регіональною соціально-економічною системою. Обґрунтовано проведення економічних реформ в умовах розвитку ринкових відносин з урахуванням специфіки регіонів у всіх напрямках державної регіональної політики.*

Ключові слова: *державне управління, конкурентоспроможність, регіональна політика, соціально-економічна система, стратегія, функція.*

Аннотация. *Определены функции государственного управления региональной социально-экономической системой. Обосновано проведение экономических реформ в условиях развития рыночных отношений с учетом специфики регионов во всех направлениях государственной региональной политики.*

Ключевые слова: *государственное управление, конкурентоспособность, региональная политика, социально-экономическая система, стратегия, функция.*

Summary. *The functions of state administration the regional socio-economic system are certain. Realization of economic reforms is reasonable in the conditions of development of market relations taking into account the specific of regions in all directions of public regional policy.*

Key words: *State administration, competitiveness, regional politics, socio-economic system, strategy, function.*

Вступ. Місія державного управління регіональною соціально-економічною системою полягає саме у створенні сприятливих політичних, економічних, соціальних, екологічних і інших умов гармонійного розвитку населення, з одного боку, і зміцнення економічної могутності країни – з іншого, на основі ефективного розвитку регіонального господарського комплексу, що функціонує у взаємозв'язку з усією економікою України.

Аналіз останніх наукових досліджень. Вагомий внесок у формування уявлення про підходи до управління регіонами країни, регіональний розвиток, засади розробки та здійснення регіональної політики, виявлення особливостей державної регіональної політики та політик регіонів, окреслення їх суб'єктів та об'єктів зробили такі провідні науковці як О. І. Амоша, Г. В. Балабанов, П. Т. Бубенко, З. С. Варналій, С. Г. Галуза, З. В. Герасимчук, А. П. Голіков, Г. К. Губерна, М. І. Долішній, Л. М. Зайцева, Ю. М. Іпатов, Б. Т. Кліяненко, В. С. Кравців, О. П. Крайник, Н. Г. Кузнецов, Л. М. Кузьменко, А. Г. Мазур, Т. С. Максимова, А. С. Маршалова, Д. М. Стеченко, Г. Ф. Столбов та ін.

Постановка завдання

- визначити функції державного управління регіональною соціально-економічною системою;
- обґрунтувати проведення економічних реформ в умовах розвитку ринкових відносин з

врахуванням специфіки регіонів у всіх напрямках державної регіональної політики.

Виклад основного матеріалу. Однією з найбільш важливих інституціональних функцій регіону є функція регіонального управління, головним завданням якої є відтворення регіону як соціально-економічної системи. Регіон як система (по теорії соціальних систем Т. Парсонса) має в цьому змісті чотири підфункції: адаптивну, ціледосягаючу, клініку і функцію регулювання схованих напрямів системи [5]. Тому їх реалізація механізмами державного управління регіональною соціально-економічною системою здійснюється за допомогою планування, організації, обліку, контролю й регулювання.

Ми пропонуємо виділити додатково функції забезпечення привабливості (конкурентоспроможності) регіону й функцію інноваційного розвитку регіону. Можна говорити про таке явище, як конкуренція регіонів. Вона має місце, як у межах України, так і у світових масштабах. Виражається вона в розбіжностях за ступенем комфортності умов проживання населення, в інвестиційній привабливості, у рівні ділової активності, стані екології регіону. Дана функція покликана забезпечити соціально-економічну ефективність розвитку регіону.

Функція інноваційного розвитку регіону виражає характер соціально-економічних процесів, які

відбуваються, а саме: прогресивний розвиток всіх сфер регіону на основі використання інновацій (інтенсивний шлях розвитку).

Виділяють регіональну функцію попиту та пропозиції, функцію регіональної спеціалізації, функцію регіонального управління, господарювання, а також соціально-демографічну, культурну, екологічну й соціально-побутову функції [4, с. 242]. Так, регіональна функція пропозиції виражає залежність обсягу випуску товарів і послуг від кількості підприємств у регіоні, їх виробничої потужності й фінансової стратегії. Регіональна функція попиту характеризує залежність платоспроможності всіх суб'єктів регіонального ринку (домогосподарства, підприємства, державні та регіональні інститути) від рівня їх доходів і сформованих цін.

Вищенаведені функції пов'язані з державним управлінням регіональною соціально-економічною системою як цілісною системою, локалізованою адміністративно-територіальними границями й регіональним ринком.

Важливою функцією регіону є спеціалізація господарств регіону, що виступає у формі як внутрішньої, так і зовнішньої функції. У першому випадку внутрішня функція виражається у пріоритетному розвитку будь-якої однієї або декількох галузей регіональної економіки, що має домінуюче значення в регіональному господарському комплексі.

Зовнішня функція спеціалізації регіону визначається тим обсягом і структурою виробництва товарів і послуг, які підуть не тільки на задоволення внутрірегіональних потреб, але на їх реалізацію в інших регіонах країни.

Господарська функція державного управління регіональною соціально-економічною системою повинна забезпечити досягнення стійкого економічного зростання, ефективне використання виробничого й наукового потенціалу, створення в регіоні необхідної ринкової кон'юнктури й конкуренції.

Соціально-демографічна функція включає забезпечення повної зайнятості населення, реалізацію комплексу заходів по забезпеченню соціального захисту населення, активізацію соціальних факторів, що впливають на природний приріст, відтворення населення й формування трудового потенціалу регіону.

До соціально-побутової функції державного управління регіональною соціально-економічною системою можна віднести житлове будівництво, житлово-комунальне господарство, інфраструктура споживчого ринку (торгівля), сфера послуг.

Культурно-виховна функція включає розвиток культури, мистецтва, науки та освіти розробку й проведення ефективної молодіжної політики, формування сприятливого клімату для проживаючих на території регіону населення різних етнічних, конфесійних груп.

До екологічної функції входять вирішення проблем, пов'язаних з утилізацією відходів,

зниженням матеріалоємності виробництва, очищенням стічних вод тощо. Метою екологізації виробництва є узгодження природних відтворювальних циклів біосфери й економічних циклів регіонального відтворення. Значення удосконалення якості навколишнього середовища обумовлено ще й тим, що від нього залежить як якість життя, так і якість населення (у першу чергу його здоров'я).

Ступінь ефективності виконання функцій державного управління регіональною соціально-економічною системою залежить від ряду умов:

- 1) рівня розвитку народногосподарського комплексу регіону;
- 2) ступеню забезпеченості трудовими ресурсами і рівня їх кваліфікації;
- 3) унікальних властивостей регіону, які є цінними у масштабах держави та за загально-світовими мірками;
- 4) ступеню забезпеченості регіону природними ресурсами;
- 5) соціальної стабільності в регіоні;
- 6) геополітичного розташування регіону.

При реалізації розглянутих функцій суб'єктами управління при реалізації соціально-економічної політики, особливо в курортно-рекреаційному комплексі між ними виникають протидії інтересів. Відсутність мотивації організації бережливого використання рекреаційних ресурсів чи банку до зниження процентних ставок по кредиту безперечно ускладнить досягнення цілей управління соціально-економічними процесами в регіоні, незважаючи на те, що населення є достатньо мотивованим.

Виявивши специфіку функцій управління соціально-економічними процесами, виділимо методи управління регіональною соціально-економічною системою. Оскільки саме вони є засобами практичної реалізації економічних та соціальних ідей, їх вивчення та використання необхідне для обґрунтування економічних рішень.

Виділені нами групи методів - економічні, організаційні, психологічні, є традиційними методами управління, однак при управлінні таким об'єктом як соціально-економічний процес у курортно-рекреаційному комплексі вони здобувають специфічні риси.

Економічні методи спрямовані на те, щоб активізувати діяльність суб'єктів управління в напрямі поставленої мети, використовуючи економічні стимули. Серед економічних методів можна виділити основні:

- економічного стимулювання, які засновані на підставі принципів і способів оцінки й стимулювання ефективності діяльності учасників й досягнення цілей процесу управління соціально-економічним розвитком регіону. Ці методи включають: формування вигідних умов контрактів, створення умов максимізації доходів за рахунок зниження видатків, надання найбільш вигідних умов у

порівнянні з іншими способами вирішення проблеми здоров'я населення та інші;

– ціноутворення, яке припускає розробку й вибір методик встановлення цін на ресурси, і готове житло, відповідно до цілей управління в соціально-економічному просторі;

– фінансування, як економічний метод управління в курортно-рекреаційному комплексі припускає організацію розрахунків між учасниками соціально-економічного процесу;

Організаційно-розпорядницькі методи управління спрямовані на регулювання взаємин між суб'єктами управління, регламентування способів їх впливу на об'єкт управління.

Соціально-психологічні методи передбачають регулювання соціальних процесів, пов'язаних зі здійсненням соціально-економічної політики в курортно-рекреаційному комплексі.

Становлення й розвиток ринкових відносин породжує необхідність розробки нової державної регіональної політики й стратегії у проведенні соціально-економічних реформ з врахуванням економічних, історичних, національно-демографічних і природно-ресурсних особливостей кожного регіону.

Головною метою державного управління регіональною соціально-економічною системою в цей час є збереження єдності й цілісності країни, зміцнення єдиного економічного простору, єдиного українського ринку, вирівнювання соціально-економічної ситуації в регіонах. Але при цьому в основі державного управління повинно бути враховано специфіку регіонів у загальноукраїнській економічній структурі, перенесення основних напрямів проведених у країні ринкових реформ на регіональний рівень [2].

Загальними завданнями для всіх регіонів є завдання збереження й розвитку внутрішнього ринку, забезпечення єдності інфраструктури систем: енергетики, зв'язку, транспорту, грошово-кредитної, податкової системи й ін. Для всіх регіонів України повинна бути забезпечена свобода економічних, науково-технічних і інших відносин між підприємствами, тобто свобода руху капіталів і товарів, свобода транзитних перевезень, вільна конкуренція товаровиробників.

У регіонах України дотепер є не вирішеними завдання формування ринку праці, вирішення демографічних проблем, формування цивілізованого фінансового ринку, створення системи ринкової інфраструктури, фондів товарних і сировинних ресурсів, створення багатогалузевих структур холдингового типу, що поєднують на акціонерних початках фірми й підприємців [3, с. 39].

У тяжкому стані перебувають регіони, де є високою концентрація стагнуючих та конверсуємих виробництв, незавершених інвестиційних програм; які залежать від поставок продовольства, сировини, продукції виробничо-технічного призначення, а також регіони із критичною екологічною обстановкою, з екстремальною соціально-економічною

ситуацією (у першу чергу - це регіони Північно-Західного та частково Подільського і Карпатського економічних районів).

Адаптуючись до умов економічної кризи, нерівномірної лібералізації економіки, до розпаду колишньої системи господарських зв'язків багато регіонів виробляють свої напрями в розвитку, використовуючи своє монопольне положення у виробництві певних видів продукції. Так, наприклад, регіони, що мають найбагатші природні ресурси, прагнуть до розширення свого суверенітету, завоюванню прав вільного виходу своєї продукції на світовий ринок [3]. **Ошибка! Источник ссылки не найден.** Для різних регіонів України в умовах становлення ринкових відносин необхідні як загальні, так і конкретні завдання регіональної політики:

– подолання депресивного стану агропромислового комплексу в ряді регіонів (Північно-Західного та частково Подільського і Карпатського економічних районів), відновлення життєвого середовища в сільській місцевості, розвиток виробничої й соціальної структури, освоєння занедбаних земель;

– стабілізація соціально-економічного стану у регіонах з екстремальною обстановкою й сировинною спеціалізацією;

– пріоритетний розвиток виробництв по комплексному використанню сировини, дотриманню екологічних стандартів;

– розвиток міжрегіональних і внутрішньо регіональних інфраструктурних систем (транспорту, зв'язку, інформатики), що забезпечують структурні зрушення й ефективність розвитку регіональної економіки;

– подолання надмірного відставання за рівнями соціально-економічного розвитку окремих регіонів;

– особливу увагу в регіональній політиці необхідно приділити на стимулювання розвитку експортних та імпортозаміщуючих виробництв у районах, що має найбільш сприятливі умови;

– для окремих регіонів необхідні розробки економічних і соціальних державних програм розвитку і фінансування цих програм з державного бюджету.

У першу чергу це відноситься до регіонів, які володіють унікальними природними ресурсами, освоєння яких не під силу регіональним органам управління. Це завдання відноситься також і до регіонів з екстремальними природними умовами.

У виконанні регіональних програм важливо забезпечити розмежування повноважень між державними та регіональними органами влади та місцевого самоврядування. Державна влада має регулювати процеси створення виробництв у районах нового освоєння ресурсів і забезпечити міжрегіональні економічні зв'язки, а регіональні органи влади відповідальні за проведення структурної перебудови, створення виробничої й соціальної інфраструктури, вирішення соціальних і демографічних проблем і проведення економічних реформ у даному регіоні [1].

Важливим завданням державної влади є складання наукового комплексного прогнозу розвитку регіонів на короткострокову й довгострокову перспективу. Комплексний прогноз повинен відбивати структурну перебудову, хід приватизації й демонополізації, заходи щодо стабілізації соціально-економічного розвитку регіонів, розвиток міжрегіональних і зовнішньо-економічних зв'язків.

Держава повинна використовувати форми прямої інвестиційної участі в реформуванні територіальної структури економіки регіонів, формувати опорну регіональну й внутрірегіональну інфраструктуру, розвивати підприємства державної й змішаної форм власності в основних пріоритетних галузях. Основною формою державної участі має стати податкове регулювання й індикативне планування, яке підкріплюється економічними стимулами.

Висновки. Таким чином, при цьому управлінні регіональною соціально-економічною системою повинне здійснюватися відповідно на різних рівнях управління - державному, регіональному, місцевому. Державні органи повинні, насамперед, регулювати організацію виробництва в економічно розвинених та депресивних районах, у районах нового освоєння, а також керувати здійсненням великомасштабних програм і міжрегіональних економічних зв'язків. Регіональні ж органи управління мають приділяти увагу використанню локальних ресурсів, раціоналізації структури та вирішенню внутрішніх екологічних і соціальних проблем. Проведення економічних реформ в умовах розвитку ринкових відносин вимагає врахування специфіки регіонів у всіх напрямках державної регіональної політики.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Безверхнюк Т. М. Європейські стандарти врядування на регіональному рівні : [монографія] / Т.М. Безверхнюк. С.С. Саханенко, Е.Х. Топалова / За заг. ред. Т.М. Безверхнюк . – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2008. – 328 с.
2. Данилишин Б.М. Соціально-економічні проблеми регіонів: методологія і практика/ Б.М. Данилишин, Л.Г. Чернюк, М.І. Фашевский; за ред. чл.-кор. НАН України Б.М.Данилишина. – Черкаси, 2006. – 315 с.
3. Карамышев Ю.А. Инновационный тип развития как фактор динамизации социально-экономических процессов / Ю.А. Карамышев // Сборник научных трудов кафедры экономической теории ТГУ им. Г.Р. Державина; гл. ред. В.М. Юрьев. – Тамбов: Изд-во ТГУ им. Г.Р. Державина, 2002. Вып. 1. – С. 35-41.
4. Ковтуненко В.О. Реалії становлення «нового» середнього класу в Україні / В.О. Ковтуненко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. - № 8. – С.241-246.
5. Котуков О.А. Соціальний розвиток як концептуальний підхід до забезпечення соціального благополуччя [Електронний ресурс]/ О.А. Котуков, Н.А. Копилова // Актуальні проблеми державного управління. – 2010. - № 1. – Режим доступу: <http://www.Kbuara.kharkov.ua>

*Рецензенти: Антонова Л. В. – д.н. держ.упр., професор;
Сорока С. В. – к. політ. н.*